

УДК 378.147:78

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО РОБОТИ З АМАТОРСЬКИМИ КОЛЕКТИВАМИ

Зуб Г.В., викладач кафедри
музично-інструментальної підготовки вчителя
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті порушено проблему готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва до роботи з аматорськими колективами. Досліджено підходи в психологічних та педагогічних дослідженнях до визначення понять «готовність», «готовність до педагогічної діяльності», а також в освіті мистецько-педагогічного спрямування. Визначено, що ці поняття мають спільні ознаки, які виявляються в тому, що є складними цілісними утвореннями, динамічними явищами, системами, детермінованими внутрішніми й зовнішніми факторами, що мають свою структуру. Здійснено спробу довести, що необхідним у сучасних умовах реформування освіти є формування готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва до роботи з аматорськими колективами.

Ключові слова: *готовність, готовність до педагогічної діяльності, фахівці музичного мистецтва, аматорські колективи.*

В статтю затронута проблема готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва до роботи з аматорськими колективами. Были исследованы подходы в психологических и педагогических исследованиях к определению понятий «готовность», «готовность к педагогической деятельности», а также в образовании музыкально-педагогического направления. Определено, что эти понятия имеют общие признаки, которые проявляются в том, что являются сложными целостными образованиями, динамическими явлениями, системами, детерминированными внутренними и внешними факторами, имеющими свою структуру. Предпринята попытка доказать, что в современных условиях реформирования образования необходимым является формирование готовности будущих специалистов музыкального искусства к работе с любительскими коллективами.

Ключевые слова: *готовность, готовность к педагогической деятельности, специалисты музыкального искусства, любительские коллективы.*

Zub H.V. READINESS FUTURE SPECIALISTS OF MUSICAL ART TO WORK WITH AMATEUR COLLECTIVES

The article considered the problem of readiness future specialists of musical art to work with amateur collectives. The approaches in psychological and pedagogical studies to the definition of concepts “readiness”, “readiness for pedagogical activity”, as well as in the formation of the musical pedagogical direction were investigated. It is determined that these concepts have common features that manifest themselves in that they are complex holistic entities, dynamic phenomena, systems, determined by internal and external factors, having their own structure. An attempt was made to prove that in the current conditions of educational reform it is necessary to form the readiness of future specialists of musical art to work with amateur collectives.

Key words: *readiness, readiness for pedagogical activity, specialists of musical art, amateur collectives.*

Постановка проблеми. Сучасними тенденціями підготовки майбутніх учителів музики є спрямування освітніх систем, згідно з Болонською декларацією, до єдиного простору вищої мистецької освіти, посилення інтегративних зв'язків, орієнтація в підготовці майбутніх учителів музики на вимоги сучасної школи тощо. В умовах євроінтеграційних процесів, сучасних освітніх реформ особливого значення набуває модернізація вітчизняної вищої мистецько-педагогічної освіти. Одним із важливих напрямів її вдосконалення є формування готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва до роботи з аматорськими колективами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У низці сучасних наукових розвідок досліджуються такі питання: готовності до

музично-педагогічної діяльності на культурологічних засадах (В. Процюк), готовності до музично-виконавської діяльності (М. Човрій), готовності до педагогічної імпровізації в різних педагогічних ситуаціях (А. Береза), готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до поліхудожньої діяльності (В. Молчанова-Долінко), готовності до вокально-педагогічної діяльності (Н. Овчаренко), готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності (К. Завалко) тощо. Однак формування готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва до роботи з аматорськими колективами є поза увагою сучасних науковців.

Постановка завдання. Мета статті – здійснити теоретичний аналіз окремих підходів у психологічних та педагогічних дослідженнях до визначення понять «готов-

ність», «готовність до педагогічної діяльності», а також в освіті мистецько-педагогічного спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній психологічній і педагогічній науковій літературі є різні підходи до визначення готовності до різних видів діяльності та шляхів її формування. Психологічний словник дає таке тлумачення поняття «готовність до діяльності»: «це стан мобілізації всіх психофізіологічних систем людини, що забезпечують ефективне виконання певних дій» [13, с. 78]. Конкретний стан готовності до діяльності визначається поєднанням факторів, що характеризують різні рівні готовності: фізичну підготовленість, необхідну нейродинамічну забезпеченість, психологічні умови [13, с. 78].

У психології досліджують готовність на функціональному рівні як особливий психічний стан, цілісний прояв особистості, що займає проміжне положення між психологічними процесами та якостями особистості (О. Дмитрієва [2], Н. Левітов [9] та інші вчені).

Готовність як складне багаторівневе утворення, динамічну систему, що поєднує мотиваційні, пізнавальні, вольові та емоційні характеристики, досліджують М. Д'яченко [4], Л. Кандибович [4], В. Крутецький [8] та інші науковці. Дослідники розглядають готовність як синтез якостей особистості, що визначають її придатність до діяльності [8, с. 86], як стан і як інтегративну якість особистості [4, с. 124]. М. Д'яченко та Л. Кандибович стверджують, що стан готовності є «настроєм» – пристосуванням можливостей особистості для успішних дій у певний час [4, с. 56].

У педагогічних працях закордонних науковців досліджується поняття «готовність до педагогічної діяльності» (К. Дурай-Новакова [3], Л. Квітова [6], В. Масленнікова [10], В. Сластьонін [14], О. Чернічкіна [15]). Так, К. Дурай-Новакова вважає, що професійна готовність є не лише результатом, але й метою професійної підготовки. У своєму дослідженні вчений визначає готовність як «складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви та усвідомлення цінності педагогічної праці» [3, с. 9]. До складу готовності науковець відносить комплекс професійно-педагогічних знань, умінь, навичок, а також певний досвід їх застосування на практиці.

Показниками готовності, на думку К. Дурай-Новакової, є:

– зміст потреб та мотивація педагогічної діяльності, рівень знань про сутність професії;

– ступінь усвідомлення відповідальності за результати педагогічної діяльності;

– рівень мобілізації та активізації знань, умінь, навичок і професійно значущих якостей особистості;

– якість соціальних установок на педагогічну діяльність, рівень стабільності професійних інтересів [3, с. 9].

У структурі професійної готовності дослідник виділяє такі компоненти: мотиваційний, пізнавально-оцінний, емоційно-вольовий, операційно-дієвий, мобілізаційний.

В. Сластьонін, досліджуючи поняття «професійно-педагогічна готовність», до її показників відносить здатність ідентифікувати себе з іншими; психологічний стан, що відображає динамізм особистості, багатство її внутрішньої енергії, ініціативність, волю, винахідливість, емоційну стійкість, яка забезпечує витримку; професійно-педагогічне мислення, що дає змогу розуміти причинно-наслідкові зв'язки педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність, відшукувати науково обґрунтовані пояснення успіхів та невдач, передбачати результати діяльності [14, с. 236]. Згідно з позицією дослідника, професійно-педагогічна готовність синтезує такі взаємопов'язані структурні компоненти:

– психологічну готовність (сформовану спрямованість на педагогічну діяльність, установку на працю в школі);

– науково-теоретичну готовність (наявність необхідного обсягу педагогічних, психологічних, соціальних знань, необхідних для компетентної педагогічної діяльності);

– практичну готовність (наявність сформованих на належному рівні професійних знань і вмінь);

– психофізіологічну готовність (наявність відповідних передумов для оволодіння педагогічною діяльністю, сформованість професійно значущих якостей);

– фізичну готовність (відповідність стану здоров'я й фізичного розвитку вимогам педагогічної діяльності та професійної працездатності) [14, с. 234]. Зазначимо, що сукупність компонентів відображає різні фактори психологічної готовності.

В. Масленнікова, досліджуючи готовність до педагогічної діяльності, вважає особливо важливим моральний компонент, що характеризується комплексом якостей особистості (потребою працювати з повною віддачею в інтересах суспільства, почуттям відповідальності, самостійності, наполегливості в досягненні поставленої мети, творчим виконанням професійних функцій) [10, с. 12]. Сутність готовності до педагогічної діяльності, на думку вченого, складають усвідомлення специфіки обраної професії,

особистісні здібності до виконання її функцій, прагнення до досконалого володіння нею. Такий підхід поділяє Л. Кондрашова. Науковець зазначає, що основою професійної готовності до педагогічної діяльності є морально-психологічна готовність, яка є складним особистісним утворенням, що забезпечує ефективність педагогічної праці майбутніх учителів [7, с. 57].

У працях О. Чернічкіної [15, с. 9] та Л. Квітової [6, с. 10], присвячених дослідженню готовності до оволодіння індивідуальним стилем педагогічної діяльності, одним із компонентів виокремлено потребу, оскільки діяльність розпочинається з усвідомлення потреби, що потім реалізується у визначенні та досягненні мети.

Аналіз підходів до визначення понять «готовність» та «професійна готовність до педагогічної діяльності» дає можливість стверджувати, що вони мають спільні ознаки, які виявляються в тому, що є складними цілісними утвореннями, динамічними явищами, системами, детермінованими внутрішніми й зовнішніми факторами, що мають свою структуру. Як структурні компоненти дослідники виділяють професійну спрямованість, мотивацію до професійної діяльності, емоційно-вольовий, пізнавальний і процесуальний компоненти.

Розглянемо праці українських науковців, у яких досліджується поняття «готовність до професійної діяльності» в освіті мистецько-педагогічного спрямування.

У дисертації В. Процюка аналізується культурологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, який спрямований на забезпечення їх готовності до музично-педагогічної діяльності на культурологічних засадах, що передбачає усвідомлення себе як носіїв культури, наділених бажаннями та здатністю виховувати школярів як носіїв і творців культури. Такий підхід вимагає здійснення виховного впливу на формування духовного світу студентів, їх моральної та естетичної культури через взаємодію різних видів мистецтва (переважно музичного) [12, с. 125].

М. Човрій у межах поліаспектності практичної підготовки майбутніх фахівців із музичного мистецтва досліджує поняття «психологічна готовність до професійної діяльності» та вважає, що студентів-практикантів, який виконує в ході педагогічної практики функції музичного керівника чи вчителя музичного мистецтва, доводиться в повному обсязі вирішувати ті психологічні проблеми й труднощі, які мають місце в реальних умовах і ситуаціях. Це вимагає відповідного підвищення рівня психологічної підготовки студентів у ході теоретичних за-

нять, а також закріплення та вдосконалення відповідних умінь і навичок під час проходження різних видів педагогічної практики. Одним із важливих аспектів практичної підготовки студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів М. Човрій вважає формування психологічної готовності до професійної діяльності та готовності до музично-виконавської діяльності [16, с. 99].

У праці А. Берези в межах педагогічно-виконавської практики майбутнього вчителя музики досліджується готовність до педагогічної імпровізації в різних педагогічних ситуаціях. Акцентується увага на характері творчої взаємодії викладача й студента, що зумовлено відповідною спрямованістю педагогічного процесу, а також творчим характером музичного мистецтва [1, с. 43]. В. Молчанова-Долінко розглядає структуру готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до поліхудожньої діяльності.

У праці Н. Овчаренко визначено, що вирішення проблем ефективності формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва значною мірою залежить від розроблення методологічної бази, яка забезпечує науковість, цілісність, системність такого процесу [11, с. 93]. Учений пропонує концепцію професійної підготовки майбутніх учителів до вокально-педагогічної діяльності, яка є генеральною ідеєю, що визначає стратегію освітньо-мистецьких дій для підвищення рівня готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Н. Овчаренко пропонує систему формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, основу якої складають закони мистецтва, філософії та педагогіки, а також закономірності, принципи, зміст, форми, методи, засоби, система вокально-педагогічних компетенцій професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

К. Завалко надала наукове осмислення педагогічної парадигми в контексті формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності. Учений вважає, що готовність до інноваційної діяльності майбутнього вчителя музики має враховувати системне бачення професії, володіння високим рівнем узагальнення системи знань професійно-педагогічних і суміжних галузей науки та вміннями їх ефективно застосовувати [5, с. 122].

К. Завалко розробила структуру та концептуальну модель готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності.

Для аналізу інноваційної діяльності вчителя музики було використано підхід градацій факторів соціалізації особистості (О. Мудрик), що дало змогу автору виокремити чотири підструктури – мікро-, мезо-, макро- й мегапростори. Кожен із соціокультурних просторів інноваційної діяльності потребує формування необхідних якостей, оволодіння інноваційними знаннями та методами, окремими видами діяльності [5, с. 124].

Науковцем було обґрунтовано методичні засади формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності, серед яких такі:

– дотримання педагогічних принципів інноваційності, інваріантності й універсальності, системності та цілісності, інтеграції, контекстної діяльності, неперервності та наступності, особистісної орієнтації;

– створення спеціально організованих педагогічних умов, а саме: осмислення теоретичних основ і набуття фундаментальних музично-педагогічних знань; мотивація оволодіння інноваційною діяльністю; використання сучасних технологій навчання та інноваційних методик у музично-виконавській підготовці; створення сприятливого навчального середовища для проведення тренінгів, мікроуроків тощо; розроблення й запровадження ефективних методик психолого-педагогічного діагностування рівнів готовності до інноваційної діяльності;

– управління впровадженням та поетапним застосуванням методик, що сприяли формуванню готовності до інноваційної діяльності (теоретичних, практичних, музично-виконавських) [5, с. 130].

До структури готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності К. Завалко відносить особистісний, когнітивний, мотиваційний, аксіологічний, діяльнісний компоненти. Також було розроблено критерії та показники, рівні готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності.

Проведений аналіз досліджень готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до різних форм професійної діяльності дає можливість узагальнити отриману інформацію та визначити, що найбільш вживаними компонентами професійної готовності майбутніх учителів музичного мистецтва є теоретичні й методичні знання, професійні вміння, психологічні якості особистості (властивості особистості, мотивація тощо). Також науковці зосереджують увагу на формуванні мотиваційного та комунікативного компонентів готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Зазначимо, що поза увагою науковців залишається формування готовності май-

бутніх фахівців музичного мистецтва до роботи з аматорськими колективами. Однак така професійна діяльність є затребуваною, оскільки в Україні функціонує близько 14 757 аматорських колективів із загальною кількістю 153 975 учасників. Є наукові напрацювання.

У сучасних наукових дослідженнях висвітлюються деякі аспекти теорії й методики організації діяльності студентських колективів як об'єкта та суб'єкта виховного процесу (Ю. Бохонкова, В. Третяченко та інші вчені), як організації діяльності студентського колективу (О. Глоточкіна, А. Макаренко, Л. Уманський та інші автори), а також питання формування міжособистісних відносин у колективі на засадах духовності, гуманізму, толерантності (М. Боришевський, О. Киричук та інші науковці), розвитку творчих здібностей особистості в колективній діяльності (В. Андреева, Л. Буева, В. Рибалко, М. Савчина та інші вчені).

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, вважаємо, що сучасність, євроінтеграційні процеси, що відбуваються в нашій країні, мають спрямовувати модернізацію підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва на формування готовності майбутнього фахівця до роботи з аматорськими колективами, який володіє системою професійних знань і вмінь, спроможний підтримувати свій рівень психолого-педагогічної та виконавської підготовки, здатний до толерантності й комунікації тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Береза А. Педагогічно-виконавська практика майбутнього вчителя музики: навч.-метод. посібник для студ. і викл. вищих і середніх муз.-пед. закл. освіти, слух. інст. післядипл. осв., пед. працівн., учителів муз. 2-ге вид., доп. Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. 184 с.
2. Дмитриева О. Формирование психологической готовности молодых специалистов к профессиональной деятельности: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.13 «Психология развития, акмеология». М., 1997. 18 с.
3. Дурай-Новакова К. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: автореф. дисс. ... докт. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». М., 1983. 32 с.
4. Дьяченко М., Кандыбович Л. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск: Изд-во БГУ, 1978. 175 с.
5. Завалко К. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти: монографія. Черкаси: Черкаський ЦНП, 2013. 520 с.
6. Квитова Л. Обеспечение готовности студентов педагогических учебных заведений к формированию

індивідуального стиля педагогической деятельности: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Тюмень, 1999. 18 с.

7. Кондрашова Л. Высоким інтелектом і майстерністю. Рідна школа. 1993. № 11–12. С. 57–58.

8. Крутецкий В. Основы педагогической психологии. М.: Просвещение, 1972. 255 с.

9. Левитов Н. Психологическое состояние беспокойства тревоги. Вопросы психологии. 1969. № 1. С. 131–138.

10. Масленникова В. Формирование профессиональной готовности студентов среднего профессионального учебного заведения к деятельности социального педагога: автореф. дисс. ... докт. пед. наук: 13.00.05 «Теория, методика и организация социально-культурной деятельности». Казань, 1998. 38 с.

11. Овчаренко Н. Сучасний стан підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія «Педагогіка». 2016. № 4(55). С. 93–99.

12. Процюк В. Культурологічні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики. Актуальні питання гуманітарних наук. 2015. Вип. 12. С. 124–129.

13. Психологический словарь / под ред. В. Зинченко, Б. Мещерякова. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Педагогика-Пресс, 1999. 440 с.

14. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. Сластенин, И. Исаев, Е. Шиянов; под ред. В. Сластенина. М.: Изд. центр «Академия», 2004. 576 с.

15. Черничкина Е. Формирование готовности студента педвуза к овладению индивидуальным стилем педагогической деятельности: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Волгоград, 1999. 16 с.

16. Човрій М. Поліаспектність практичної підготовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія». 2017. Вип. 1(5). С. 99–101.

УДК 378.14+373.31

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ПОБУДОВІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ДИТИНИ

Казанжи І.В., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри початкової освіти

Миколаївський національний університет імені Василя Сухомлинського

Стаття присвячена актуальній проблемі реформування освіти в Україні, зроблено спробу систематизувати шляхи підготовки майбутніх фахівців початкової школи до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини засобами педагогіки партнерства. Запропоновано поради майбутньому вчителю Нової української школи щодо встановлення партнерських стосунків «учитель – батьки – учні» у визначенні персонального шляху в набутті освіти дитиною.

Ключові слова: *індивідуальна освітня траєкторія, педагогіка партнерства, партнерські стосунки, світогляд дитини, самореалізація, освітній процес.*

Статья посвящена актуальной проблеме реформирования образования в Украине, предпринята попытка систематизировать пути подготовки будущих специалистов начальной школы к построению индивидуальной образовательной траектории ребенка средствами педагогики партнерства. Предложены советы будущему учителю Новой украинской школы относительно установления партнерских отношений «учитель – родители – ученики» в определении персонального пути получения образования ребенком.

Ключевые слова: *индивидуальная образовательная траектория, педагогика партнерства, партнерские отношения, кругозор ребенка, самореализация, образовательный процесс.*

Kazanzhy I.V. FUTURE TEACHERS' PREPARATION FOR USE PARTNERSHIP PEDAGOGICS IN BUILDING OF A CHILD INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORY

The article is devoted to the actual problem of education reformation in Ukraine, the attempt to systematize the ways of primary school future specialists' preparation for building of a child individual educational trajectory by means of partnership pedagogics is made. Pieces of advice for New Ukrainian School future teachers as for establishment of partner's relationship "teacher – parents – pupils" in the determination of the professional way in a child's getting education are suggested.

Key words: *individual educational trajectory, partnership pedagogics, partner's relationship, child's outlook, self-realization, educational process.*